

Forfatter: Knudsen, Jakob

Titel: Udrag fra Sind (Danske Klassikere)

Citation: Knudsen, Jakob: "Sind", i Knudsen, Jakob: *Sind*, udg. af Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1996, s. 210. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-knudsenj02val-shoot-idm140237360624080/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Sind

Som sådan kan man se Anders' retfærdighedstrang i det øjeblik, den får ham til at holde halsstramt på sin ret også i småting, fx i skærmydslet med den nye nabo Poul Vinding om deres respektive hestes placering (s.78). Det er mere usikkert, om Anders' idealitet af Knudsen betragtes som vildfåren, når retsfølelsen får ham til uden skrapler at ekspedere sine modstandere ind i det hinsidige – idet jo beslutningen herom netop forbindes med en religiøs oplevelse, der befrier ham fra rethaveriet (jf. ndf. s. 216). Alt andet lige: Det hedder videre i essayet »Om Idealitet«, 'uden Idealitet eksisterer hverken Kunst eller Stordaad. Ja, man kan sige: uden Idealitet er alt Kedsommelighed.' Og det er det forløsende - eller forløste - i idealiteten, de nærtstående husker Anders for efter hans død. Bogen fokuserer på både heroen og fættakeren.

Jakob Knudsen er berygtet for sine yderliggående, 'reaktionære' meninger. Og dog er det radikalt utraditionelle forsøg på udforskning af menneskesindet, der optager ham. I essayets form og i de mere forkyndende af sine romaner kan han gennemdiskutere et dilemma, tage klart stilling til det – tit så bombastisk og yderliggående, at man stejler – og anvise mere eller mindre håndfaste løsninger på problemet, i essayet »Om Idealitet« altså hengivelsen i gudst. Anderledes i de bedste af romanerne. 'Kunst er Lovbundenhed inden for Fantasien', siger han i essayet »Noget om at digte« (1904). Og når han følger en sådan lovmæssighed konsekvent, kan han i en nuancerende, tit dæmpet-humoristisk form trænge ind i uvejsomme områder af sjælelivet, fremlægge menneskelige forhold i deres sammensathed og konflikter i deres uløselighed.

Knudsen har måske med *Sind* ønsket én gang, så simpelt, solidarisk og samtidig kritisk, det har været ham muligt, at gennemspille den kompromisløse idealitets tema og vise det befriende, men også dødbringende i dens væsen. Vise at idealitetens kår i verden er umulige og dens væsen problematisk, men at den har sit efterliv hos dem, den har haft indflydelse på. Fortællingen er på én gang en myte om 'den unge døde' og en kritisk studie i idealitet.

Tit hedder det om Anders, at han ikke forstår sine egne reaktioner (fx s. 128 om en tomhedsfølelse, der ytrer sig som sult). Det er måske af hensyn til den myteagtige enkelhed, at Knudsen som hovedperson har valgt en ung bonde, der er tænksom, men ureflek-